

Hideg-völgy (KÖH 84829): A lelőhely egy K–DK-i kitettségű, ún. hegységelőtéri lejtőn található, a Laskó-patak völgyében, annak jobb oldalán. A terület DK felé lejt, a tengerszint feletti magasság 168 és 175 m tszf. között van. A talaj csernozjom barna erdőtalaj. A terület magánkézben van, jelenleg rét, legelő, így a lelőhely pontos kiterjedését nem lehetett megállapítani. A feltárt területen előkerült régészeti jelenségek alapján feltételezhető, hogy az egykori települések követték a patak völgyét, kiterjedésüket pedig a terület Ny-i szélén levő meredek lejtőjű dombhat jelenthette. A területen a humusz vastagsága a patak völgy felé növekedett.

A lelőhelyen 2013. október 28. és november 21. között, a 0287/8, 0287/6 hrsz.-ú földrészleteken, a gázvezeték nyomvonalában a 19+005 és 19+392 km szelvény közötti szakaszán, átlag 3–3,5 m szélességben, 290 m hosszan figyeltünk meg jelenségeket. Az átnézett terület nagysága: 1120 m². Összesen 94 régészeti jelenség került elő, a leletek alapján 3 időszakban telepedtek meg itt különböző népcsoportok.

Az anyag elsődleges átnézése alapján az első megtelepedés a késő bronzkor időszakában történt (pilinyi kultúra). A *bronzkori telep* a terület teljes egészén végighúzódott. Két földbe mélyített építményt, több gödröt, egy kutat, illetve összefüggés nélküli cölöphelyeket tártunk fel. A kutatott terület középső részén előkerült egy szélesebb ÉK–DNy-i irányú árok, melynek két oldalán valószínűleg agyagkitermelő gödör csoportok voltak. A telepről a kerámiaanyag mellett, köeszközök, állatcsontok, őrlőkövek kerültek elő.

A következő időszak a *késő császárkorhoz* köthető, valószínűleg a 4. század vége, 5. század eleje, de a leletanyag további vizsgálata után lehet pontosítani az időszakot. A településen előkerültek méhkas alakú tárolóvermek, egyszerű gödrök és egy rostélyos edényekető kemence is. Főleg a terület ÉNy-i felében, a magasabban fekvő térszinthez köthetők ennek a korszaknak a jelenségei. A leletanyag többsége kerámia, jellemző a kézzel készített házi kerámia, és a szürke korongolt kerámia. Sok a vízszintesen kihajló peremű, hullámvonalalköteggel díszített hombártörredék is. A településen előkerült római import kerámia, *terra sigillata* és annak utánzata is, valamint mázas töredékek, és egy dörzstál darabja. Viszonylag sok vastárgy került elő, többek között egy szekerce.

Valószínűleg ehhez a korszakhoz köthető a területen előkerült két sír is (40., 74. objektum). Az egyik a lábszártól fölfelé bolygatott, a másik teljesen bolygatatlan, melléklet nélküli temetkezés. Tájéolásuk Ny–K-i, az egyik esetében sikerült megfigyelni a koporsó, valószínűleg rönkkoporsó nyomait, a másik esetben csak a csontok helyzetéből következtethettünk arra, hogy a halottat valamibe beletekerték.

A területen szórványosan 8–9. századi objektumokat is megfigyeltünk. Két kemence, több gödör és cölöplyukak kerültek feltárássra ebből az időszakból. A leletanyag elsősorban kerámia. Jellemzőek a hullámvonalalkötegek, hasonló díszítést néhány peremtörredék belső felében is megfigyeltünk, valamint egy parázsborító töredéke is előkerült. A népvándorlás kori telep is a terület ÉNy-i, magasabb részén figyelhető meg.

Néhány objektumból, főleg cölöplyukakból nem került elő leletanyag, ezek kora bizonytalan. Szórványosan késő középkori töredékeket is találtunk.

Laskó keleti magaspártja (KÖH 84827): 2013. október 28. és november 18. között megelőző feltárást végeztünk a gázszállító vezeték 19+622–19+763 km szelvény közötti szakaszán, a 0291/10 és 0291/11 hrsz.-ú területeken, a vezeték 3,5 m-es

fedtetési szélességében, 132 m hosszúságban. A humuszolt és a feltárt terület 441,226 m² nagyságú volt. Maga a lelőhely 245 m-re DK-re található a Laskó pataktól, a patak magaspártján, egy közepesen mély völgyben. A területen a talajrétegek a következők: humuszosodott, porózus szerkezetű fekete-sötétbarna színű felső talajréteg 80–100 cm mély, alatta az altalaj sárgás színű, erősen agyagos. A humuszolás eredményeként számos objektumfolt volt megfigyelhető, valamint viszonylag kisszámú órkori és egyéb jellegtelen kerámiatörredék került elő.

Összesen 47 objektum került feltárássra. Ebből 19 cölöphelyként, 21 gödörként, 1 pedig árokként volt azonosítható. Nagyon kevés objektumban volt meghatározó anyag. Egyetlen biztosan késő bronzkori, a pilinyi kultúra időszakára tehető gödör, 2 római kori, egy középkori objektum azonosítható, a többi jelenségből vagy jellegtelen anyag, vagy semmiféle lelet nem került elő.

Struktúra az objektumok alapján csak nehezen megállapítható, mindenképpen fontosnak mondható azonban 2 cölöplyuk sor. Ezek egyike a lelőhely ÉNy-i részén található, és 8, egy sorba rendeződött cölöphelyből áll, amik így egy megközelítőleg K–DK-i irányú vonalat alkotnak. A másik cölöplyuk sor ennél rövidebb volt, csak 3 objektumot tartalmazott, amik azonban egyértelműen egy, a fentebbihez hasonlóan K–DK-i irányú sort alkotnak a lelőhely DK-i részén. A két jelenség között közvetlen összefüggés nem volt megfigyelhető, ahogy más jelenséggel sem állnak egyértelmű kapcsolatban. Belőlük előkerült leletek híján pontos keltezésük sem ismert. Elhelyezkedésük alapján azonban mindenképpen valamilyen antropogén struktúra részei, azonban ennek jellege egyelőre nem meghatározható.

Munkatársak: Gulyás Bence régészhallgató, Tanyi Sándor technikus geodéta, Medveczki Zsolt, Bujdosó László.

FARKAS CSILLA – VÁGVÖLGYI BENCE

61. Egyházaskozár, Katolikus temető (KÖH 44006)

(Baranya megye) Kö

A kozári középkori templom romjait a 18. századtól kezdve több forrás is említi, 1783-ban romjai körül feküdt a katolikusok, evangélikusok és a görögkeletiek temetője. 2004-ben Gábor Olivér az r. k. temető területén középkori teleprészletet azonosított. Október 15-én a falu K-i szélén fekvő temető DK-i részén található, 10–15 sírsorból álló r. k. temetőben sok téglá-, illetve habarcs-törleméket és egy-két embercsont-törredéket figyeltünk meg, a temető ÉK-i szélén fekvő személtlerakó körül további téglá- és mész-ködarabokat találtunk. A katolikus temetőrésztől É-ra fekvő kisebb szántóföldön néhány középkori kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatárs: Máté Gábor (PTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

62. Emőd, Nagy-halom I.

(KÖH 16986)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2013. szeptember 22. és október 5. között a BORBAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) Projekt keretén belül roncsoltmentes régészeti kutatásokat végeztünk a lelőhelyen.

A két dűlőnév (Nagy-halom I. és Zsedény) alatt futó területet egy, összetett szerkezetű, ún. *cluster* típusú bronzkori

településként értelmeztük, és így Emőd, Nagy-halom azonosító számán összevontuk őket. Nagy-halom lelőhelyen 2012 folyamán két alkalommal végeztünk geofizikai felmérést, több mint 11 ha területen.¹⁹ 2013-ban elkezdtük a nagyjából É–D-i irányú domb DK-i lábánál fekvő Zsedény dűlőnevű terület geofizikai felmérését is. A lelőhely 2011 óta ismert, mint önálló hatvani település. Jelen kutatási szezonban kibővítettük mind a zsedényi, mind a nagyhalmi rész geofizikai felmérését. A nagyhalmi korábbi felmérést D-i irányban 6 db 50×50 m-es egységgel bővítettük a halom meredek lejtőjén. A zsedényi részen pedig a korábbi 1 ha-os felmért területhez további közel 5 ha-t mértünk fel. Így a két felmért terület egy 100 m-es sáv kivételével majdnem összefüggő területet eredményez. A teljes felmért terület közel 19 ha. A nagyhalmi kiegészítés meglepő eredménye a feltehetően természetes eróziós ároktól D-re, a meredek domboldalon jelentkező házsor.

A zsedényi területen, egy feltehetően egykori árokkal vagy vízjárta területtel körülvett központi részen számos emberi tevékenységhez köthető anomáliát észleltünk, de házak alaprajzait itt nem sikerült megfigyelni. A felszínen is jól látható központi résztől É-ra hasonló anomáliákat láthatunk több mint 50 m szélességben. Mindezek alapján a zsedényi területen egy koncepciójában azonosan kialakított települési egységgel számolhatunk, mint a nagyhalmi összetett szerkezetű település. A nagyhalmi és a zsedényi települési egységeket a légifelvétel alapján egy vízjárás választotta el egymástól. A két terület tengerszint feletti különbsége 15 m. A zsedényi területen ÉK–DNy-i irányban a geofizikai hálórendszerhez igazodva 10 m szélességben és 300 m hosszúságban 5×5 m-es egységekben szisztematikus leletgyűjtést végeztünk. A leletanyag mennyisége nagyságrendekkel kisebb volt, mint a nagyhalmi részen. Leletgyűjtésünk alkalmával csak a hatvani kultúrába sorolható leletanyagot találtunk.

Emőd-Nagyhalom és Zsedény területéről 2013. október 19-én a Pazirik Kft. légifelvételeket készített, melyekből ortofotó és 3D domborzatmodell is készült.

Munkatársak: Tobias L. Kienlin, Pusztai Tamás, Varga András, a kölni és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

63. Encs, Fügöd határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ö, R?, N, Á, Kú**

2013. augusztus 15-én terepbejárást végeztünk Encs-Fügöd településrész mellett egy, a település területén épülő hulladék-átrakó létesítéséhez kapcsolódó előzetes régészeti dokumentáció keretében. Az alábbi lelőhelyeket sikerült azonosítanunk:

Falu-köz 1. (KÖH 84747): A lelőhelyen őskori (rézkor?) és népvándorlás kori kerámiatöredékek település meglétére utalnak.

Falu-köz 2. (KÖH 84749): Szórványosan gyűjtöttünk őskori kerámiatöredékeket.

Mocsár (KÖH 84745): Szórványosan Árpád-kori és kora új-kori kerámiákat találtunk.

TÓTH KRISZTIÁN

64. Felsőörs, Bárókert (MRT 2. k. 19 / 12. lh., KÖH 7908)

(Veszprém megye) **U, R**

A beépítés alatt álló ismert neolitikus településen 2013-ban két helyen folyt régészeti tevékenység.

Az 55/12 hrsz.-ú telken 2013. május 10–11. között végeztünk feltárást. Az épülő ház 50 cm széles alapárkaiban 6 gödör került elő, ezeket az adott szélességben, teljes mélységben feltártuk. A beásásokból kizárólag rézkori (badeni kultúra) leletanyag került elő, főleg kerámia, továbbá örlőkő és két pattintott kőeszköz.

Az 55/9. helyrajzi számú telken garázs épült. Korábban a lakóház építésekor nem találtunk régészeti jelenséget, a garázs alapárkában viszont előkerült egy bal oldalán fekvő zsugorított csontvázas sír 2013. ápr. 26-án. Tájolása K–Ny, mélysége 100 cm. Melléklete egy vékony falú, bikónikus testű, kis bütyökkel díszített edény a fej mögött, melyet a munkagép részben megsemmisített. Kora: lengyeli kultúra. A lelőhelyen feltárt lengyeli sírok száma ezzel hatra emelkedett.

A Felsőörs csapadékvíz elvezetés beruházáshoz kapcsolódó régészeti megfigyelés közben 2014-ben a Bárókert utcában régészeti jelenségek kerültek elő. A lelőhely évek óta ismert, számítani lehetett rá, hogy az utca további részén is folyamatosan leleteket találunk, ezért a csatornaárokknak a lelőhely területébe eső szakaszán a kivitelezést megszakítva a Laczkó Dezső Múzeum feltárást végzett.

A 145 m hosszú, 140 cm széles árokban összesen 14 objektumot találtunk, közülük 11-et tártunk fel. Az 1. objektumot még a kivitelezés közben, az árok metszetén sikerült csak azonosítani, a 2. természeti jelenség, a 14. pedig közművekkel már bolygatott volt – ezek a fel nem tárt jelenségek. A feltárt objektumok nagyrészt a lengyeli kultúra települési jelenségei. Az árok Ny-i felében kisebb cölöplyuk jellegű objektumok voltak, a K-i részben – a domb tetején, a lelőhely szélén – nagy gödörrendszerek. Az árok középső szakaszán egy nagyobb lengyeli gödörbe ásva találtunk egy zsugorított csontvázas badeni sirt egy kis bögre melléklettel. A sirt egy nagyobb edény töredékeiből álló cserépréteg borította. A sír nem volt teljesen feltárható, a fele az út alá nyúlt be. Ez az első késő rézkori temetkezés a lelőhelyen, települési jelenségeket találtunk már korábban is.

REGENYE JUDIT

65. Felsőpetény, Három árok (KÖH 84643)

(Nógrád megye) **U, I**

2013. június 25–27.-e között elvégeztük a szakfelügyelet során előkerült régészeti lelőhelyen, a 0112/10, 0112/14 hrsz.-ú ingatlanokon a próbafeltárást. A kutatást a Magyar–szlovák DN 800 gázszállító tranzit vezeték építése tette szükségessé. A feltárt terület: 421,4 m² nagyságú volt.

A lelőhely Nőtincs és Felsőpetény települések közigazgatási határán, a Petényi-határ nevű dűlő DK-i végén, közvetlen a Nőtincs és Felsőpetény közt futó műúttól Ny-ra, egy lejtős domboldalon fekszik. A lelőhelyen keresztül kiépítésre kerülő gázvezeték nyomvonalában a 26+900 és a 26+650 km szelvények közötti területeken végeztünk próbafeltárást. A megfigyelt humuszvastagság a területen 30–60 cm között volt.

A próbafeltárást pozitív eredményt hozott. Összesen 4, a neolitikumra (lengyeli kultúra) keltezhető és egy ismeretlen korú gödör került elő a feltárt nyomvonalon. A feltárt objektumok

¹⁹ RKM 2012, 41.